

FARMACEUTSKA ETIKA U ODGOVORNOM SAMOLIJEČENJU

Lidija Dimitrovski mag.pharm
HRVATSKA LJEKARNIČKA
KOMORA

Ljekarništvo danas

- Zdravstvena orijentacija
- Poslovna orijentacija
- Stremi sve većem učešću pacijenata u donošenju odluka o liječenju
- Nastoji očuvati osobne interese pacijenta
- Nastoji očuvati pravo pacijenta na samo-liječenje
- Sve **mora ostati** unutar etičkih okvira

Karakteristike tržišta lijekova

- Učestali prelazak receptnih lijekova u OTC lijekove
- Težnja pacijenata k samo-liječenju
- Veliki utjecaj medija
- Veliki utjecaj marketinga

Ovi problemi su od velikog značaja u tranzicijskim zemljama gdje dolazi do učestalog prelaska lijekova iz grupe lijekova na recept u rang OTC lijekova

i

dovode u prvi plan ulogu ljekarnika kao profesionalca u zdravstvu i bioetičku koncepciju njegova djelovanja.

S ovim promjena profesionalnog fokusa dolazi i

- povišena razina odgovornosti
- povećana očekivanja od strane pacijenata
- veće učešću u donošenju odluka o zdravlju na osobnoj razini

Iz većeg učešća u odlučivanju proizlaze i povećane etičke dileme.

Problemi nastali povećanjem udjela samo-liječenja

- Izostaje liječnička kontrola
- Povećava se rizik primjene neodgovarajućih lijekova
- Povećava se rizik primjene neodgovarajućih doza

Provođenje racionalnog liječenja je dosad uobičajeno bilo interakcija tri glavna faktora

- **L**iječnik
- **L**jekarnik
- **P**acijent

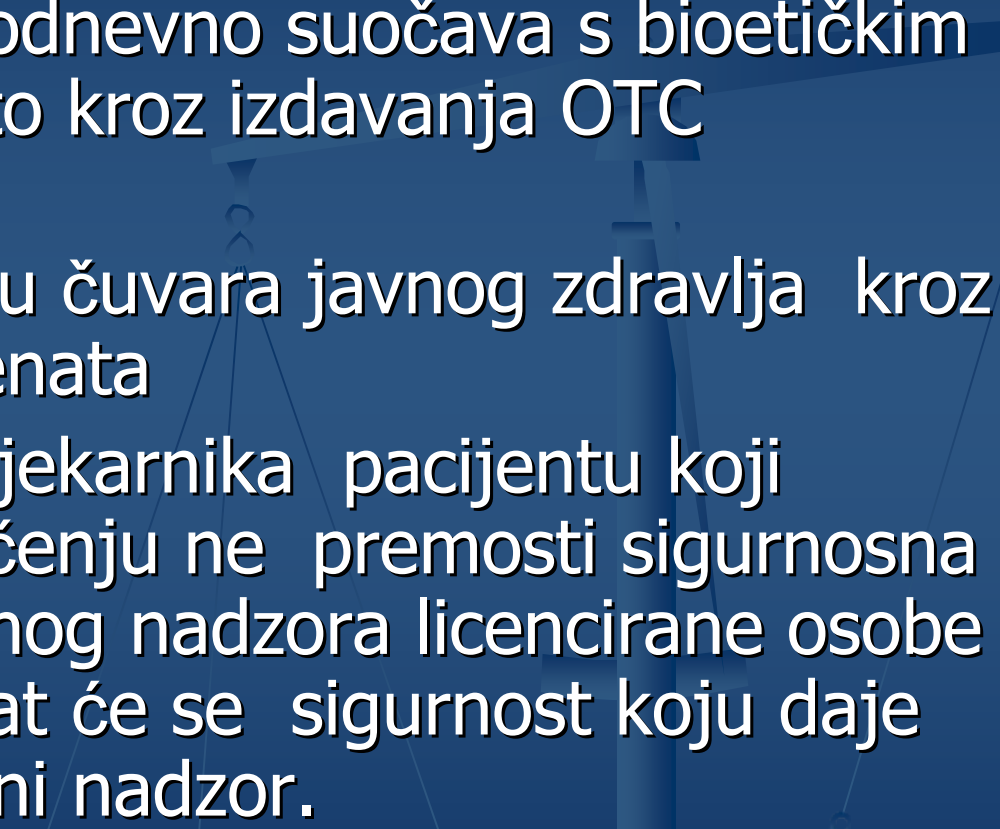
- **Liječnik** - igra vodeću ulogu, kroz određivanje prirode bolesti i određivanje najpogodnijeg lijeka za liječenje.
- **Ljekarnik** snabdijeva pacijenta lijekom i kompletnim odgovarajućim informacijama o uporabi lijeka stoga igra svoju ulogu posrednika.
- **Pacijent** je direktni objekt racionalne farmakoterapije u cjelini - koji igra pasivnu ulogu

- **Dosada** – liječnik donosi odluku o primjeni lijeka
- **Sada** – pacijent (pristupanjem samo-liječenju) samostalno donosi odluku o primjeni lijeka
- Striktno govoreći, na ovaj način, **pacijent prestaje biti pasivni učesnik** u interakciji već **preuzima aktivnu ulogu.**

Bioetički problem

Pacijent pristupajući samo-liječenju

- Uskraćuje si profesionalnu skrb i nadzor liječnika
- Sukladno tome povećava se rizik uzimanja neodgovarajućih lijekova i doza.

-
- Ljekarnik se svakodnevno suočava s bioetičkim problemima osobito kroz izdavanja OTC proizvoda
  - Ljekarnik ima ulogu čuvara javnog zdravlja kroz informiranje pacijenata
  - Ako se uz pomoć ljekarnika pacijentu koji pristupa samo-liječenju ne premosti sigurnosna mreža profesionalnog nadzora licencirane osobe u liječenju, žrtvovat će se sigurnost koju daje izravni profesionalni nadzor.

Svako samo-liječenje mora biti

- Sigurno
- Efektivno
- Dostupno u svrhu stvarnih medicinskih indikacija.

Uloga ljekarnika

- Ljekarnik je u biti zadnja barijera prema nuspojavama i potencijalno opasnim neželjenim efektima liječenja
- Prema tome ljekarnik je stvarni čuvar dobrobiti pacijenta i njegovog zdravlja

Dužnosti ljekarnika:

- Staviti brigu za dobrobit pacijenta na prvo mjesto
- Donositi profesionalne odluke u interesu dobrobiti pacijenta i javnog zdravlja
- Pokazivati poštovanje prema svima
- Poticati pacijente u donošenju odluka u skrbi o vlastitom zdravlju
- Razvijati profesionalna znanja i kompetencije
- Biti pošten i povjerljiv
- Preuzeti odgovornost za svoj rad i odluke

Izdavanje OTC lijekova

- Procedure izdavanja OTC lijekova moraju omogućiti intervenciju i stručan savjet i na taj način omogućiti sigurnu i djelotvornu uporabu lijekova.
- OTC lijekovi **ne smiju** biti dostupni po sustavu samoposluživanja

Izdavanje OTC lijekova

- Savjetovanjem se mora pacijentu pružiti dostatne i razumljive informacije u svrhu poduzimanja samo-lijčenja **/ako je to prihvatljivo/** i omogućavanja primjene odgovarajućih lijekova u odgovarajućim dozama

Izdavanje OTC lijekova

- Ukoliko se poduzimanje samo-liječenja **ne smatra prihvatljivim**, razlozi za to moraju biti objašnjeni, i pacijenta se mora uputiti liječniku

Izdavanje OTC lijekova

- Kod izdavanja OTC lijekova mora se dati dostatna količina informacija o lijeku i savjeta o primjeni, kako bi se osigurala sigurna i djelotvorna upotreba lijeka.

To uključuje i sve informacije kao npr. način čuvanje lijeka, dužinu primjene, kratak rok upotrebe – dakle sve što može biti značajno za pacijenta

Osoblje uključeno u izdavanje OTC lijekova

- Mora biti educirano i redovito poduzimati korake kako bi uskladilo svoja znanja s potrebama posla.
- Mora biti svjesno situacija kada se u savjetovanje mora uključiti farmaceut ili kad se pacijenta mora uputiti nekom drugom profesionalcu u zdravstvu.

Osoblje uključeno u izdavanje OTC lijekova

- Mora biti upoznato s potencijalnom zloupotrebom OTC lijekova
- Mora upozoriti na prečeste zahtjeve za izdavanjem i odbiti izdavanje lijeka kad postoji opravdana sumnja u neopravdanu upotrebu ili zloupotrebu

Izdavanje OTC lijekova

Posebno treba uzeti u obzir vrste OTC lijekova koje zahtijevaju **osobno učešće farmaceuta** kao npr.

- Lijekovi koji su tek prebačeni u grupu OTC
- Lijekovi koji mogu potencijalno biti predmet nepravilne upotrebe ili zloupotrebe
- Lijekovi kod kojih je marketinška OTC autorizacija predviđena samo u određenim uvjetima i okolnostima

Izdavanje OTC lijekova

- Posebno pažnja se mora obratiti kod izdavanja lijekova za
  - Djecu
  - Stariju populaciju
  - Upotrebu kod životinja
- Svaka informacija o OTC lijekovima mora biti točna, razumljiva i ažurna

Na etičke dileme s kojima se susreću ljekarnici utiču

- zakonski zahtjevi,
- religijska uvjerenja
- osobna mišljenja i stavovi
- financijske pitanja

Financijski pritisak ima jak negativni utjecaj na donošenje odluka i primjenu etičkih principa.

Kako bi prebrodili situaciju, ljekarnici se uglavnom oslanjaju na

- običaje u zajednici,
- logične razloge, “zdrav razum”
- praktične vještine
- osobni moral
- dobrobit pacijenta

- Pojavljuje se generalni nedostatak edukacije i različito shvaćanje teškoća u donošenju odluka, koje se odnose na etičke dileme s kojima se susreću ljekarnici.

Potrebno je

- Stavljanje u prvi plan bioetičkog stava u rješavanju problema
- Prilagođavanje etičkog kodeksa potrebama prakse i njegovo prihvaćanje kao vodiča za rješavanje problema
- Edukacija koja se odnosi na etičke probleme i njihovo rješavanje

Sve u svrhu

- Ujednačenog stava u rješavanju problema
- Prepoznavanje osobnosti svakog pacijenta i njegovo prihvaćanja
- Stjecanje povjerenja i poštovanja svakog pacijenta i svekolike javnosti

HRVATSKA LJEKARNIČKA KOMORA